EBÛ BEKR-İ ŞİBLÎ

Büyük evliyâdan. Adı Ca’fer bin Yunus olup, künyesi Ebû Bekr’dir. 247 (m. 861) senesinde Samarra’da doğdu. Bağdâd’a gelip, buraya yerleşti. Cüneyd-i Bağdadînin talebesidir. Ayni zamanda Mâlikî mezhebinin fıkıh âlimlerinden olup, İmâm-ı Mâlik’in Muvatta’sını ezbere bilirdi. Zamanının bir tanesi olan Ebû Bekr-i Şiblî 334 (m. 945) senesinin Zilhicce ayında vefât etti.

Ebû Bekr-i Şiblî, takvâ sâhiblerinin tacı, birçok riyâzetleri ve kerâmetleri ile evliyânın reîsi, akıl âleminin meş’alesi idi. Pekçok âlimden hadîs-i şerîf dinlemiş ve nakletmiştir. Öğrenmek husûsundaki şiddetli arzusu dinmek ve tükenmek bilmezdi. Ebû Bekr-i Şiblî’den, Ebü’l-Fadl Abdülvâhid Temîmî, Ali Acemi, Ebû Hasen-i Hudrî, Ebü’l-Hasen Meşnî, Ebû Zer Râzi, Ya’kûb Seyyid, Ebû Sehl Muhammed bin Süleymân ve birçok âlim ders almış ve ilim öğrenmiştir.

Ebû Bekr-i Şiblî hazretlerini Cüneyd-i Bağdadî (radıyallahü anh) çok sever, ziyade önem verirdi. Onun için: “Her kavmin bir tacı vardır. Bu kavmin tacı da Şiblî’dir. Ebû Bekr-i Şiblî’ye, birbirinize baktığınız gözle bakmayın. O müstesna bir kimsedir” buyururdu.

Tasavvufa intisâb etmesine sebep olan hadîse şöyle anlatılır: Devamend emiri iken, Rey emiri ile Bağdâd’dan kendisine bir mektûb geldi. Bunun üzerine hemen Bağdâd’a halifenin yanına gitti. Halife kendisine hil’atler verdi. Geri döndükten sonra birgün, aksırdıktan sonra halifenin verdiği hil’atin kolu ile ağzını ve burnunu sildi. Bu durum derhal halifeye bildirildiğinde, o da hil’atin çıkarılması ve emîrlikten azl edilmesi emrini verdi. Bunun Üzerine Ebû Bekr-i Şiblî kendi kendine, “Bir kulun hil’atini ve elbisesini mendil yerine kullanan bir kimse, eğer bu görevden alınırsa, acaba âlemlerin padişahı olan, Allahü teâlânın hil’atini mendil olarak kullanan kimse hangi muâmeleye müstehâk olur” diye düşündü. Hemen halifenin huzûruna varıp hiçbir vazîfe verilmemesini istedi. Halife sebebini sorunca, “Ey halife! Sen bir kul olduğun halde, kıymeti önemsiz olan bir hil’ate yapılan saygısızlığı hoş karşılamıyorsun, âlemlerin sultânı olan Allahü teâlânın ihsân etmiş olduğu ma’rifet ve muhabbet hil’atini, bir mahlûkun hizmetinde mendil olarak kullanmamı hiç hoş karşılar mı?” dedi.

Halifenin huzûrundan ayrılıp, zamanın büyük âlimlerinden olan Hayrünnessâc hazretlerine giderek, onun talebesi olmak istedi. Hayrünnessâc hazretleri; “Ey Şiblî! Sen, Hazreti Cüneyd’in yakınlarındansın. Senin nasîbin ondadır.” diyerek Cüneyd-i Bağdadî hazretlerine gönderdi. Cüneyd-i Bağdadî hazretleri önce: “Git, çıra sat!” buyurdu. Bunun üzerine, bir sene çıra satıp tekrar huzûrlarına çıktıklarında: “Daha düşüncelerinde dünyâya muhabbet var” buyurarak bir sene de başka bir iş verdiler. Bir sene sonra tekrar huzûrlarına çıktığında: “Bir sene de burada hizmet et!” buyurdular. Bu hizmetten sonra hocası: “Şimdi halin nasıldır?” diye sordu. Şiblî hazretleri: “Artık kendimi insanlardan üstün tutmuyorum” dedi. Bunun üzerine Cüneyd-i Bağdadî hazretleri: “İşte şimdi kendini kurtardın” buyurdu. Daha sonra Cüneyd-i Bağdadî hazretlerinin derslerine devam ederek, onun gözde talebelerinden oldu. Tasavvufta yüksek mertebelere kavuştu. Cüneyd-i Bağdadî hazretlerinden sonra onun yerine geçip, yüzlerce talebe yetiştirdi.

Şiblî hazretleri buyurdu ki: “Dörtyüz hocadan ders okudum. Bunlardan dürtbin hadîs-i şerîf öğrendim. Bütün bu hadîslerden bir tanesini seçip kendimi ona uydurdum, diğerlerini bıraktım. Çünkü, kurtuluşu ve ebedî se’âdete kavuşmayı bunda buldum ve bütün nasîhatleri hep bunun içinde gördüm. Seçtiğim hadîs-i şerîf şudur: Peygamberimiz (aleyhisselâm) bir Sahâbîye buyuruyor ki: “Dünyâ için, dünyâda kalacağın kadar çalış! Âhıret için, orada sonsuz kalacağına göre çalış! Allahü teâlâya muhtâc olduğun kadar itaat et! Cehenneme dayanabileceğin kadar günâh işle!”

Şöyle anlatılır: “Şiblî hazretleri, Bağdâd çarşısında geziyordu. Manifaturacılardan birinin, bir muhâsebeciye ihtiyâcı vardı. Şiblî hazretlerini görünce, efendi buyurun oturun ve benim kumaşlarımın hesabını tutun deyip, Şiblî’ye birçok rakamlar söyledi. Bitirdiği zaman, ne kadar etti diye sordu. Şiblî, “Bir” buyurdu. Tüccâr, “Sen deli misin?” deyince Şiblî, “Sen yoksa bizi bilmiyor musun ki, hakîkat olan birdir, diğerleri ise mecazdır, Allahü teâlâ, İhlâs sûresi birinci âyetinde “Ey habîbim de ki, Altahü teâlâ birdir”buyuruyor” dedi.

Talebelerinden biri şöyle anlatır: Ebû Bekr-i Şiblî hazretleri, talebesinden biriyle Dicle kenarında sohbet ederken, bu talebe yüksek sesle “Allah” diye bağırdı. Şiblî hazretleri onu kolundan tutup nehre atarak buyurdu ki: “Eğer bağırması ihlâs ile ise, Hak teâlâ onu Musa aleyhisselâmı kurtardığı gibi kurtarır. Yok, bunu riya için yaptıysa, Firavun’un boğulduğu gibi boğulur.” Sohbete devam ettiler. Bir müddet sonra o talebe nehirden

çıkıp geldi, yanımıza oturdu. Baktık ki, elbiseleri bile ıslanmamıştı.

Ebû Bekr-i Şiblî'yi sevmeyen ve sohbetlerine gitmek isteyenlere mani olan bir zat vardı. Birgün Ebû Bekr-i Şiblî'yi imtihan etmek için yanına gelerek, "Beş devenin zekatı nedir?" diye sordu. Ebû Bekr-i Şiblî cevab vermek istemedi ise de, o zatın ısrarı üzerine şöyle dedi: "Şer'î ölçülere göre bir koyun, bu vacibdir. Fakat bizim gibiler için olan hüküm ise, hepsini vermektir." Bunun üzerine o zat, "Bu dediğinle kime uyuyorsun? İmâmın kim?" diye suâl edince, Ebû Bekr-i Şiblî hiç düşünmeden "Hazreti Ebû Bekr. Ona uyuyorum. O evine gidip neyi varsa, Peygamber efendimize (aleyhisselâm) getirdi. Çocuklarına ne bıraktın? sorusuna "Allah ve Resûlünü" diye cevap verdi" dedi. O zat bu cevabı beğendi ve hiçbirşey söylemeden gitti. Bundan sonra da, Ebû Bekr-i Şiblî'nin sohbetine gidenlere mani olmadı.

Ebû Bekr-i Şiblî hazretleri birgün hastalanmıştı. Bunu duyan devrin hükümdârı, kendisine Nasranî (Hıristiyan) bir tabib gönderdi. Tabib, hastanın yanına girdiğinde şöyle sordu: "Gönlün neyi istiyor?" Ebû Bekr-i Şiblî, "Gönlüm senin müslüman olmam istiyor" diye cevap verince tabib, "Eğer ben müslüman olursam, sen gerçekten hemen iyi olur, yataktan kalkar mısın?" diye sordu. Şiblî hazretleri; "Elbette iyi olur, yataktan kalkarım" diye cevaplayınca, tabib derhal müslüman oldu. Şiblî hazretlerinin hastalığından eser kalmadı. Birlikte el ele tutuşarak hükümdârın huzûruna gittiler. Hükümdâr onları görünce şöyle dedi. "Ben tabibi hastaya gönderdim sanıyordum. Meğer işin aslı öyle çıkmadı. Anladım ki hastayı tabibe göndermişim."

Şöyle anlatılır: "Birgün hacca giden sofîlere ayakkabı satın almak için, bir dirhem lazım oldu. Hıristiyan olan bir genç, "Beni de beraberinde hacca götürme şartıyla, sana bu bir dirhemi veririm" dedi. Ebû Bekr-i Şiblî bunun üzerine, "Ey Genç! Sen hac yapmaya ehil değilsin ki" deyince, genç "Sizin kervanınızda hiç yük merkebi bulunmaz mı? Bu sefer de beni yük merkebi yerine tutamaz mısınız?" dedi. Yol hazırlıkları tamamlanınca genç onlarla beraber yola çıktı. Ebû Bekr-i Şiblî "Ey Genç! Hâlin nasıldır?" diye sorduğunda, genç "Efendim! Sevincimden gözüme uyku girmiyor. Sizinle yolculuk yaptığım için çok memnunum" dedi. Kâfile yolda giderken ne zaman konaklaşalar, o genç hemen yerleri süpürür, dikenleri temizlerdi. Sonunda ihram giyme yerine vardılar. Genç onlara bakıp, onlar gibi giyindi. Kâ'be-i şerîfe varınca Ebû Bekr-i Şiblî gence; "Üstünde zünnâr olduğu halde Kâ'be-i şerîfe girmene izin vermem" dedi. Bunun üzerine genç; şöyle söyledi: "Yâ Rabbi! Şiblî, senin evine girmeme izin vermiyeceğini söylüyor!" dedi. O anda hafiften bir ses: "Ey Şiblî! Onu Bağdâd'dan buraya biz getirdik. Onun kalbine aşk ateşini biz koyduk. Lütuf zinciriyle evimize kadar onu biz çektik. Ey dost olan genç, sen içeri gir!" dedi. Herkes Kâ'be'ye gidip tavaf ettikten sonra dışarı çıktılar. Fakat genç dışarı çıkmadı. Ebû Bekr-i Şiblî, "Ey Genç! Dışarı gel" diye seslendi. Bunun üzerine genç, "Ey Şiblî! O beni dışarı bırakmıyor. Ne kadar çabalasam kapısını bulamıyorum" dedi.

Şöyle anlatılır: Ebû Bekr-i Şiblî hazretleri birgün Ebû Bekr bin Mücâhid Mükre hazretlerinin bulunduğu mescide girince, İbn-i Mücâhid hemen ayağa kalktı. Daha sonra İbn-i Mücâhid hazretlerinin arkadaşları kendisine; "Sen niçin Vezir Ali bin Îsâ için ayağa kalkmadın da, Şiblî için ayağa kalktın?" diye sordular. İbn-i Mücâhid cevaben şöyle dedi: "Ben Resûlullahın (aleyhisselâm) ta'zîm ettiği bir zât için ayağa kalkmıyayım mı? Ben Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) rü'yâmda gördüm. Bana: "Ya Ebâ Bekr! Yarın sana Cennet ehlinden bir kişi gelecek? O geldiğinde, ona ikramda bulun! buyurdu. İki gece sonra yine Peygamber efendimizi tekrar rü'yâda gördüm. Bana: "Ya Eba Bekr! Allahü teâlâ, Cennet ehlinden olan kimseye ikram ettiğin gibi sana da ikram etti" buyurdu. Ben, "Yâ Resûlallah! Şiblî bu dereceyi nasıl elde etti?" diye sordum. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), "O, beş vakit namazını kılıp her namazın arkasından beni hatırlıyor ve meâlen, "And olsun size, içinizden bir Peygamber geldi, ki, zahmet çekmeniz onu incitir ve üzer. Size çok düşkündür. Mü'minlere çok merhametlidir. Onlara hayır diler" (Tevbe-128) âyet-i kerîmesini okuyor. Bunu seksen seneden beri yapıyor" buyurdu. Ben bunu yapanı ta'zîm etmeyeyim mi?"

Kendisi şöyle anlatır: "Birgün kırık bir köprüden geçerken ayağım kaydı ve suya düştüm. Su epey derindi. Bu sırada yabancı bir elin beni kenara götürmek için uzandığını gördüm. Dikkatlice ona baktığımda, huzûrdan kovulan mel'ûn şeytan olduğunu gördüm. Ona, "Ey Me'lûn! Senin adâletin tekme atmaktır, el tutmak değildir. Böyle yapman neden icab ediyor?" diye sordum. Şeytan "Ben tekme yemeğe müstehâk olan insanlara tekme atarım. Adem'le yaptığım kavgada bir yara almışım, yaram iki olmasın diye, diğer biriyle kavgaya girmem!" dedi.

Şöyle anlatılır: Ebû Bekr-i Şiblî birgün yolda giderken, buldukları bir ceviz için kavga eden iki çocuk gördü. Şibli hazretleri cevizi alıp onlara, “Sabredin bu cevizi size paylaştırayım” dedi. Sonra cevizi açınca, cevizin içi boş çıktı. Bu sırada şöyle bir ses duydu: “Eğer taksim yapan ve kısmet dağıtan biriysen, şimdi bunu da taksim etsene.” Bunun üzerine Şiblî hazretleri, “Bütün bu kavga, içi boş bir ceviz için, taksim etmek ise bir hiç için imiş!” dedi.

Şöyle anlatılır: Bir bayram günü, bir takım yeni elbise giydi. Dışarı çıktığında gördü ki, insanlar hep yeni elbisesi olanlara selâm veriyordu. Eski giyinenlerle pek ilgilenen yoktu. Hemen eve geri dönüp, elbisesini çıkarıp attı. “Niçin böyle yaptın?” dediler. Bunun üzerine “İnsanların taptığı şeyi atmak istedim” dedi. Sonra eski bir elbise giydi.

Birgün, Ebû Bekr-i Şiblî “Allah Allah!” deyip duruyordu. O sırada bir genç “Niçin Lâ ilahe illallah demiyorsun?” diye sordu. Bunun üzerine Şiblî hazretleri derin bir ah çekerek, “(Lâ ilahe) der de (illallah) diyemeden vefât ederim diye korkuyorum” dedi. Bu sözler gence çok dokundu ve orada bir ah çekerek vefât etti. Bunun üzerine gencin yakınları ve varisleri Ebû Bekr-i Şiblî’yi halifeye şikâyet ettiler. Halife “Yâ Şiblî! Bunların dediklerine ne dersin?” deyince, Şiblî hazretleri “Ya Emîr-el-mü’minîn! O gencin rûhu, mukaddes olan Allahü teâlânın cemaline kavuşmayı beklerken, aşk ateşinin bir kıvılcımıyla yanmış, herşeyden alakasını kesmiş, takati son dereceye varmış, bu sözün neticesindeki güzellikte sıçrayan bir şimşek, onun canını çarpmış ve sonunda Onun rûhu bir kuş gibi kafesinden uçup gitmiştir. Şiblî’nin bunda ne günahı var?” dedi. Bunun üzerine halife, “Derhal bu zatı evine gönderin. Kendimi öyle bir-hal kapladı ki, sanki divandan düşecekmiş gibi oluyorum” dedi.

Kim önünde tövbe etse, ona: “Şimdi git, farz üzere hac yap ve geri gel. Bizim sohbetimizde bulunmaya muktedir olasın” derdi. Sonra o kimseyi azıksız ve bineksiz olarak çöle gönderdi. En sonunda ona, “Halkı helak ediyorsun” dediklerinde “Hayır” cevabını verdi ve esas olan şudur buyurdu: “Onların, yanıma gelmelerinin gayesi ben değilim. Eğer onların muradı ben olsaydım, onlar putperest olurlardı. Fakat onların bana gelmelerindeki gaye, Allahü teâlâya kavuşmaktır. Bu halde, eğer yolda helak olurlarsa, muradlarına erişirler. Yol meşakkati onları öyle düzeltmiş olacaktır ki, ben on sene uğraşsam o kadar düzeltemem.”

Birgün biri Şiblî hazretlerine gelip, geçim derdinden bahsetti ve şöyle söyledi: “Efendim! Nafakası üzerime düşen evladım çoktur. Onların ihtiyâçlarını göremiyorum. Ne olur bana bir çâre gösterin.” Bunun üzerine Şiblî hazretleri, “Hemen evine git, kimin rızkını sana bağlı görürsen kapı dışarı at. Kimin rızkını cenâb-ı Hakka bağlı görürsen, o da evde kalsın” dedi.

Ebû Bekr-i Şiblî hazretlerinin hizmetinde bulunan Bekr Dîneverî şöyle anlatır. “Hazreti Şiblî’nin ömrünün son günlerinden bir Cum’a günüydü. Hastalığı biraz geçtiği için bana, “Câmiye gidelim” dedi. Beraber giderken bana karşıdan gelmekte olan şahsı işâret etti ve “Şu şahsı görüyor musun?” deyince, “Evet” diye cevap verdim. Bunun üzerine, “İşte onunla Yarın bizim işimiz olacak” dedi. O gece Şiblî hazretlerinin hastalığı arttı ve vefât etti. Bana, “Falan yerde sâlih bir kimse var, sabahleyin haber ver de cenâzeyi yıkasın” dediler. Sabah olunca tarif edilen zatın evine gidip kapısını çaldım. Hâne sahibi “Şiblî hazretleri vefât mi etti?” diye sorunca, “Evet” dedim. Dışarı çıkınca bir de baktım ki, Şiblî hazretlerinin dün işâret ettikleri kimse değil mi? Hayret ederek “Lâ ilahe illallah” dedim. O zat “Neden hayret ettin?” deyince, Şiblî hazretlerinin, kendisini göstererek söylediklerini naklettim.”

Ebû Bekr-i Şiblî hazretleri, vefât etmeden biraz önce buyurdular ki: “Üzerimde bir dirhem kul hakkı vardır. Onun sahibi için, bin dirhem sadaka etmiştim. Bununla beraber, hala gönlüme ondan ağır birşey gelmez.”

Henüz vefât etmeden, bir çok insan cenâze namazını kılmak için geldiler. Firâsetle buyurdu ki: “Ne şaşılacak şeydir ki, ölülerden bir grup, yaşıyan bir kimsenin cenâze namazını kılmaya geldiler.”

Hizmetini gören Bekr Dîneverî şöyle anlattı: “Şiblî hazretleri, son hastalığı anında “Bana abdest aldırın” diye işâret etti. Ona abdest aldırdım. Sakalını hilallemeyi unutmuştum. Elimi tutarak, sakalının içine koydu. O anda da, rûhunu teslim etti.”

Vefâtından sonra kendisini rü’yâda gördüler. Münker ve Nekir’in sualine karşı ne yaptın? diye sordular. Şöyle cevap verdi: “Geldiler, Rabbin kimdir dediler. Benim Rabbim O’dur ki, size ve bütün meleklere Adem aleyhisselâma secde edin diye emir verdi. Ben o zaman, Adem aleyhisselâmın arkasında

idim. Size bakıyordum", dedim. Bu cevap bütün Ademoğullarını kurtarır deyip gittiler.

Ebû Bekr-i Şiblî hazretleri, güneş batarken güneşin sararmasına, şöyle bir benzetme yapardı: "Tıpkı mü'min de böyledir. Dünyâdan göçeceği zaman, varacağı makam sahibinden çekindiği için, nasıl karşılanacağını bilmeyip, böyle sararır." Sonra da ilave edip: "Gün doğarken de, çok aydın olarak doğar. Bu da, bir mü'minin öldükten sonra kabrinden kalkışına benzer. Bir mü'min kabrinden kalktığında, yüzü güneşin doğduğu gibi parlar."

Ebû Bekr-i Şiblî (radıyallahü anh) buyurdu ki:

"Dünyadaki sermâyenize çok dikkat edin ve bilin ki ahıretteki sermâyeniz de bu olacaktır."

"Zühd; kalbi mal yerine, onu yaratanına döndürmektir."

"Kim Allahü teâlâyı bilirse, gam ve keder içinde olmaz."

"Eshâb-ı kirama hürmet etmiyen kimse, Muhammed aleyhisselâma imân etmiş olmaz."

"Şükür, ni'meti değil, ni'meti vereni görmektir."

"Sevgi; zevkte şaşkınlık, saygıda ise hayranlıktır."

"Allahü teâlâ, Davûd aleyhisselâma vahy gönderdi ve "Ey Davûd! Zikrim zikr edenlerin, Cennetim ibadet edenlerin, kâfi olmaklığım tevekkül edenlerin, ni'metimin çoğalması şükür edenlerin, rahmetim iyi işler yapanların, ünsiyetim müştakların ve ben, muhiblerime mahsûsum" buyurdu."

"Afiyet; dînin bid'atten, amelin afetten, nefsin şehvetten, kalbin kuruntudan kurtulması demektir."

"Muhabbet da'vasında bulunup da başkası ile meşgûl olan, dost ile alay etmiş olur. Muhabbet makamında iş oraya varır ki, kendinden bile haberi az olur ve Hak ile bekâya kavuşur. Zîrâ, O'ndan başkasının muhabbeti kalbde olursa, tevhîd ve muhabbet sırrı gönül tahtasına yazılmaz."

"Hürriyet, kalbin hür olmasından başka birşey değildir."

"Cehennemlik olmanın alameti; Allahü teâlânın rızâsı için bir fakîre bir parça ekmek vermemek. Fakat nefsin isteklerini tatmin etmek için, bir ziyâfete yüz altın harcamaktır. Cennetlik olmanın alâmeti ise bunun tam tersidir."

"Tasavvuf; tam olarak beş duyu organını günahlardan korumak, her nefes veriş ve alışında günah işlememeye dikkat etmektir."

"Bir şahıs ne zaman mürid olabilir?" sorusuna şu cevabı verdi: "Seferde ve hazarda hâli hep aynı olan kimsedir. Yalnız olduğu zaman da, başkalarının yanında olduğu zaman da aynı davranışlar içinde olandır."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 366

2) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 337

3) Kâmûs-ul-a'lâm cild-4, sh. 2842

4) Risâle-i Kuşeyrî sh. 148

5) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 379

6) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 103

7) Vefeyât-ül-a'yân cild-2, sh. 273

8) Târîh-i Bağdâd cild-14, sh. 389

9) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 338

10) Dîbâc-ül-müzehheb sh. 116

11) El-A'lâm cild-2, sh. 341

12) Nefehât-ül-üns sh. 228

13) Keşf-ül-mahcûb sh. 312

14) Câmi'u kerâmât-il evliyâ cild-2, sh. 8

15) Rehber Ansiklopedisi cild-16, sh. 85

16) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 49, 58, 105, 994, 998